

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA 3 (P3)

NYENYANYANA/NYENYANKULU 2016

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 6.

PHEJI RA SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:

XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana (50)

XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko (2 x 25) (50)

LEMUKA: U languteriwa ku hlamula swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.

2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka harona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele ku kunguhata (u nga tirhisa: mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhluluko/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele ku RHANGELA xitsalwana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati ku hingakanya minkunguhato hinkwayo ku komba leswaku i nkunguhato.
7. U tsundzuxiwa hi ku tshikelela ku tirhisa nkarhi hi ndlela leyi landzelaka:
XIYENGE XA A: 80 wa timinete.
XIYENGE XA B: (2 x 35) 70 wa timinete.
8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Nhlokomhaka a yi katsiwi eka nhlayo ya marito.
10. Tsala hi vurhon'wana swi tlhela swi vonaka.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA**XIVUTISO XA 1****SWILERISO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 400–450 wa marito.

- 1.1 Ndzi twa onge misava yi ngo pfuleka yi ndzi mita. **[50]**
- 1.2 Mphesamphesa wa mahelo ya n'hweti. **[50]**
- 1.3 Vumundzuku bya mina endzhaku ka xikambelo xa giredi 12. **[50]**
- 1.4 'Vantshwa tanihi varhangeri va mundzuku hi vona va nga na vutihlamuleri byo hluvukisa tiko ra hina.' **[50]**
- 1.5 'Palamente ya Afrika-Dzonga a ya ha ri na ndzhuti ku fana na khale.' Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi u ri karhi u seketela vonelo ra wena. **[50]**
- 1.6 Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka laha hansi kutani u hlawula xin'we eka swona u tsala xitsalwana hi nhlokomhaka leyi u xi nyikeke yona.

1.6.1

[Xi huma eka Magazini ya *Skyways* ya Ndzati 2013]**[50]**

1.6.2

[Xi huma eka magazini ya *Skyways* ya Ndzati 2013]

[50]

1.6.3

[Xi huma eka magazini ya *Your Family* ya Nhlangua 2014]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO**XIVUTISO XA 2****SWILERISO:**

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene kutani u tsala switsalwambiko hi tona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va exikarhi ka 180–200 wa marito.
- Sungula nhlamulo yin'wana na yin'wana ya wena eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XIMFUMO

Vatswari va wena va ku komberile ku va odela minkumba yimbirhi, tiduvhete timbirhi, malakani, sete ya mathawula, makhetenisi, sete ya swo dya no dyela eka swona. Tinhundzu leti hinkwato ti kumeka eka va ka Home Choice, P.O. Box 9464, Cape Town, 3100. Tsala papila u va odela swona.

[25]**2.2 XIVIKO**

Exikolweni xa n'wina mi nyikiwile phurojeke yo lavisisa swivangelo swa ku tsemekatsemeka ka mphakelo wa mati emugangeni wa ka n'wina hi mintlawa. Tsala xiviko xa ntlawa wa wena tanihi muvulavuleri wa ntlawa xa leswi mi swi kumeke swi ri swivangelo swa ku tsemekatsemeka loku.

[25]**2.3 NHLUTO**

Tsala nhluto wa filimi kumbe xitori xa thelevhixini lexi xi ku tsakiseke swinene lexi wa ha ku xi vonaka.

[25]**2.4 MBULAVULO/XIPICHI**

Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu nyika hi siku ra nkhuvo wo tlangela xirho xa ndyangu wa ka n'wina lexi veke na xiave lexikulu eku hlanganiseni ka ndyangu lowu.

[25]**2.5 PAPILA RA XINGHANA**

Munghana wa wena u ngheneriwile hi makhamba lawa ya nga fika ya n'wi boha ya rhwala nhundzu hinkwayo a sala ntsena hi swiambalo leswi a ambarile swona ntsena hi nkarhi lowu vatswari va yena a va nga ri kona ekaya. N'wi tsaleli papila u n'wi khongotela eka mhangu leyi n'wi humeleleke.

[25]

2.6 INTHAVHIYU

Evuphatsamelweni bya swihahampfhuka bya le kusuhi a a ku laveka muchayeri wa xihahampfhuka. Na wena a a wu endlile xikombelo xa ntirho lowu. Ti teke u ri wena munhu loyi a nga eka xifaniso lexi nga laha hansi u vitaniweke eka inthavhiyu. Tsala inthavhiyu leyi u veke na yona na phanele ya vufambisi bya vuphatsamelo bya swihahampfhuka lebyi.

[Xi huma eka magazini ya *Skyways* ya Ndzati 2013]

[25]

NTSENGO WA XIYENGE XA B:

50

NTSENGO WA TIMARAKA:

100